PAPER - 4

MT

Seat No.

2018 1100

MT - SANSKRIT COMPOSITE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - PRELIM - I PAPER - IV

Time : 2 Hours | **Model Answer Paper** | **Marks : 40**

	प्रथमः विभागः - गद्यम् ।	
उ.१	**अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**	
(i)	उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । राष्ट्रीयपुरस्कारप्राप्ताः चित्रपटाः **प्रेक्षणीयाः** । अतः कुमारः **रविवासरे** तं प्रेक्षितुम् इच्छति ।	१
(ii)	कः कं वदति ? **कुमारः जनकं** वदति ।	१
(iii)	वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यमिति लिखत । कार्यसिद्धिं प्राप्तुं वैधाचारः अनुचितः । - **असत्यम् ।**	१
उ.१	**ब) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**	
(i)	उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । 'कबड्डी' प्राचीनकालतः महाराष्ट्रप्रदेशे प्रचलिता यतः **तुकाराममहाराजस्य अभङ्गेषु तस्याः उल्लेखः दृश्यते ।**	१
(ii)	पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत । **कबड्डीक्रीडायै कस्यापि क्रीडासाधनस्यावश्यकता नास्तीति** कबड्डीक्रीडायाः महत्त्वपूर्णं वैशिष्ट्यम् ।	१
(iii)	वाक्यं पुनर्लिखित्वा योग्यं वा अयोग्यमिति लिखत । कबड्डीक्रीडा वैयक्तिकी क्रीडा अस्ति । - **अयोग्यम् ।**	१
२.	**पृथक्करणम् ।** 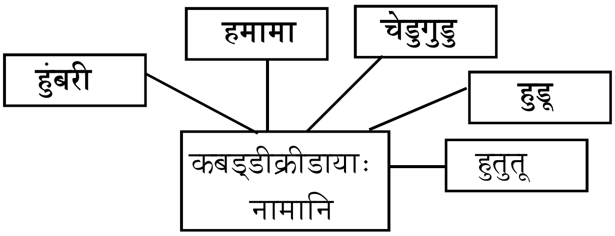 	२

उ.१	**क) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**शब्दज्ञानम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**	
(i)	गद्यांशात् पर्यायपदं चित्वा लिखत ।	१
a)	सङ्कटम् - **आपत्तिः ।**	
b)	निकटम् - **समीपम् ।**	
(ii)	विशेषण-विशेष्य-अन्वितिः । (मेलनं कुरुत ।)	१
	‘अ’ ‘ब’	
१)	जन्तवः **क्षुद्राः ।**	
२)	कोटरे **स्थिते ।**	
(iii)	**तेन, पिपीलिकाभिः ।**	१
२.	**पृथक्करणम् ।**	
	यथाक्रमं घटनाः लिखत ।	
(i)	गुप्तचराणाम् आगमनम् ।	
(ii)	सूर्यखगस्य दिशादर्शनम् ।	
(iii)	पिपीलिकानां सहाय्यम् ।	
(iv)	अर्जुनस्य कृतज्ञताप्रकटनम् ।	
	द्वितीयः विभागः - पद्यम् ।	
उ.२	**अ) पद्यांशान् पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**पृथक्करणम् ।**	२
	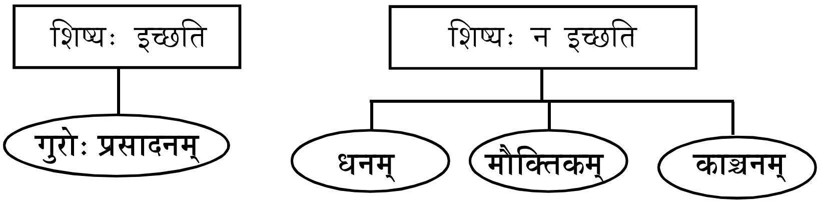	
२.	**शब्दज्ञानम् ।**	
	पर्यायपदं मेलयत ।	१
	अ ब	
(i)	निधिः **सञ्चयः**	
(ii)	मौक्तिकम् **मुक्ताफलम्**	

उ.२ ब) पद्यांशान् पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।

१. अवबोधनम् ।

पूर्णवाक्येन उत्तरत । १

मृदुना कूर्चकेन दन्तशोधनचूर्णेन च दन्ताः घर्षयेयुः।

उ.२ क) स्मरणम् ।

सुभाषितं शुद्धं पूर्णं च लिखत । (केवलं १ श्लोकः लेखनीयः ।)

(i) पात्रापात्र**विवेको हि धेनुपन्नगयोरिव ।** २

तृणात्सञ्जायते क्षीरं क्षीरात्सञ्जायते विषम् ।।

(ii) भोजनान्ते **पिबेत्तक्रं वासरान्ते पिबेत् पयः ।** २

निशान्ते च पिबेद्वारि त्रिभी रोगो न जायते ।।

उ.२ ड) श्लोकांशान् मेलयत । २

(i) शस्त्रैर्हतास्तु रिपवो - **न हता भवन्ति ।**

(ii) शनैः शनैश्च भोक्तव्यं - **स्वयं वित्तमुपार्जितम् ।**

(iii) यत्रोत्साहसमारम्भो - **यत्रालस्यविहीनता ।**

(iv) याममध्ये न भोक्तव्यम् - **यामयुग्मं न लङ्घयेत् ।**

तृतीयः विभागः - व्याकरणम् ।

उ.३ यथानिर्देशं कृतीः कुरुत । (केवलं ५ उपप्रश्नाः लेखनीयाः ।)

अ) नाम/सर्वनामपदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।) २

	तृतीया एकवचन	द्वितीया बहुवचन	सम्बोधन एकवचन
नाम	**वाचा**	**शावकान्**	**यात्रिन्**
सर्वनाम	**अनेन**	**एताः**	**सर्व**

आ) क्रियापदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।) २

द्वितीयः भविष्यकालः	परोक्षः भूतकालः	प्रथमः भूतकालः	वर्तमानकालः	आज्ञार्थः	विध्यर्थः
वक्ष्यसि	**पूजयामास**	**प्राप्नोत्**	**ब्रवीति**	**जानानि**	**स्युः**

इ) **समासाः । कोष्ठकपूर्तिं कुरुत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

	समस्तपद	विग्रहः	समासनाम
(i)	रोमनगरम्	**रोम नाम नगरम् ।**	कर्मधारय समास
(ii)	शस्त्रहीनः	शस्त्रैः हीनः ।	**तृतीया तत्पुरुष समास**
(iii)	पर्वतस्थः	**पर्वते तिष्ठति इति ।**	उपपद तत्पुरुष समास
(iv)	पात्रापात्रे	पात्रं च अपात्रं च ।	**इतरेतर द्वन्द्व समास**
(v)	निर्बलः	**निर्गतः बलः यस्मात् सः ।**	प्रादि बहुव्रीहि समास
(vi)	सप्तपदी	सप्तानां पदानां समाहारः ।	**द्विगु समास**

ई) **उपपदविभक्तिः ।** २

उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)

(i) अर्जुनस्य **हस्तस्य** उपरि काश्चन पिपीलिकाः वृक्षादपतन् ।

(ii) **सूर्यम्** अभितः ग्रहाः भ्रमन्ति ।

(iii) अध्यापकः **छात्राय** कथां कथयति ।

(iv) सर्वे जनाः **मातृभूमौ** अतीव स्निह्यन्ति ।

(v) **सेवाभावेन** विना कथं चिकित्सकः भवेत् ।

(vi) **सागरात्** ऋते नदी न कुत्र गच्छति ।

उ) **सन्धिं / सन्धिविग्रहं कुरुत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

(i) **तदाकर्ण्य** = तत् + आकर्ण्य ।

(ii) एतन्न = **एतत्** + न ।

(iii) तदैव = तदा + **एव** ।

(iv) बहिस्तिष्ठन्ति = **बहिः** + तिष्ठन्ति ।

(v) **रसोत्पत्तिर्याम** = रसोत्पत्तिः + याम ।

(vi) तच्छरेण = तत् + **शरेण** ।

ऊ) **सङ्ख्यावाचकविशेषणानि । रिक्तस्थानपूर्तिः । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

(i) मराठीभाषायां **द्वे** वचने ।

(ii) संवत्सरे **द्वे** अयने स्तः ।

(iii) **पञ्चमः** पद्यपाठः अद्यैव पठितः अस्माभिः ।

(iv) चैत्रमासे **नवम्यां** तिथौ श्रीरामः अजायत ।

(v) अयं मे वयस्यः **त्रिवारं / त्रिः** विदेशं गतः ।

(vi) देवनाम **दशवारम्** उच्चार्य सर्वे उपविष्टाः ।

	चतुर्थः विभागः - लेखनकौशल्यम् ।	
उ.४	**अधोनिर्दिष्टे कृती कुरुत ।**	
अ)	**वाक्यनिर्माणम् ।** **कोष्ठकतः शब्दान् चित्वा अर्थसङ्गतानि ४ वाक्यानि लिखत ।** अहम् शिक्षिका अस्मि । सागरे मत्स्याः तरन्ति । हस्तः दानेन शोभते । बालकाः आनन्देन नृत्यन्ति ।	४
आ)	**परिच्छेदपूर्तिः ।** सन्तशिरोमणिना रामदासस्वामिना एकं वैश्विकसत्यं कथितम् । अस्मिन् **जगति** न कोऽपि सर्वसुखी विद्यते । पूर्वसञ्चितानुसारम् अस्मिन् जन्मनि सुखदुःखानि भोक्तव्यानि । सर्वे जनाः सुखं कामयन्ते । किन्तु दुःखस्यानन्तरं सुखम् आगच्छति । तदा **दुःखेन** विषण्णीभूत्वा किमर्थं दुःखं द्विगुणीकर्तव्यम् ? वास्तवं जीवनं **त्यक्त्वा** कल्पनाविश्वे मनुजः रममाणः भवति । यदि तस्य मनः प्रशिक्षितं भवेत् तर्हि स जीवने **आनन्दं** निर्मातुं शक्नोति ।	४
	** ** ** ** **	